

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Олексій Анатолійович ТРЕТЯК

Доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна

E-mail: alexsir25@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2536-0611>

Oleksii TRETUAK

Doctor of Political Sciences, Professor,
Head of the Department of Political Science,
Oles Honchar Dnipro National University,
Gagarina Ave., 72, Dnipro,
49010, Ukraine

УДК 304.42

ПАРАДИГМАЛЬНІ ТА ПОЛІТИКО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЛІБЕРАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Received 02 May 2023; revised 18 June 2023; accepted 30 June 2023

DOI: 10.15421/352309

Анотація

Стаття присвячена пошуку новизни у дослідженнях сталого демократичного політичного процесу, яка може бути замінена оригінальністю та неординарністю висловлювань, що часто видно у політичних кампаніях. Мета дослідження – встановити парадигмальні та політико-теоретичні основи сталого розвитку в умовах сучасних ліберально-демократичних трансформацій. Охарактеризовано позаідеологічний зміст сучасного лібералізму, який проявляється не лише у його безсторонності у процесах відстоювання прав людини, але також через його універсальність та придатність до різних історичних і національних контекстів. Було підкреслено, що можливості застосування до аналізу політичної реальності концептуального апарату сучасної методології науки має свою попередню історію. Проаналізовано причини звільнення дослідника в рамках ліберальної парадигми від владно орієнтованого світоглядного погляду та ціннісного підпорядкування розвитку державності. Розкрито значення актуалізації зовнішніх чинників впливу, зокрема, «невідворотних» механізмів ринкової економіки, які включаються до логіки парадигмальних міркувань. З'ясовано, що буденне політичне пізнання специфічним чином співвідноситься із рамками сцієнтизму і стандартами науковості. У зв'язку з цим набуває значення поняття політичної істини як сторонньої та вірогідної. Розкрито, що зміна змісту і розуміння політологічних концептів ліберальної демократії відбуваються не лише на основі владної детермінації дискурсу, як це визначає політичний постмодерн. Доведено, що встановлення міжособистісних норм громадської взаємодії також визначає можливість встановлення ліберального політично громадсько-публічного ладу в умовах демократії. Встановлено, що полісемантизм поняття істини у сучасних політологічних теоріях розкриває для моноідеологічних доктрин потенціал авторської істини і можливостей продукувати обґрунтовані наукові повідомлення. Припущено, що епістемна оцінка предмету політологічного дослідження сталого розвитку та його проблем полягає у прогнозуванні на авторському рівні досягнення істини, тобто несуперечливого вірогідного знання. Встановлено, що фактична реальність ліберальної демократії в умовах сталого розвитку набула нормативних принципів. Зроблено висновок, що сучасний стан вітчизняної політологічної науки потребує подальшої розробки наукового інструментарію, який би дозволив вирішити найактуальніші теоретичні завдання сьогодення.

Ключові слова: парадигмальність, ліберальна політична теорія, ліберальні цінності, сталий розвиток, стала демократія, демократична трансформація.

PARADIGMATIC AND POLITICAL-THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF CONTEMPORARY LIBERAL-DEMOCRATIC TRANSFORMATIONS

Abstract

The article is devoted to the search for novelty in the research of sustainable democratic political process, which can be replaced by originality and originality of statements, which is often seen in political campaigns. The purpose of the research is to establish the paradigmatic and political-theoretical foundations

of sustainable development in the conditions of modern liberal-democratic transformations. The non-ideological content of modern liberalism is characterized, which is manifested not only in its impartiality in the processes of defending human rights, but also in its universality and suitability for various historical and national contexts. It was emphasized that the possibility of applying the conceptual apparatus of modern scientific methodology to the analysis of political reality has its previous history. The reasons for the release of the researcher within the framework of the liberal paradigm from a power-oriented worldview and value subordination to the development of statehood are analyzed. The significance of the actualization of external factors of influence, in particular, "inevitable" mechanisms of the market economy, which are included in the logic of paradigmatic reasoning, is revealed. It was found that everyday political knowledge is also poorly correlated with the framework of scientism and the standards of scientificity, in this connection the concept of political truth as extraneous and probable acquires importance. It is revealed that the change in the content and understanding of the political concepts of liberal democracy do not take place on the basis of the primitive power determination of the discourse, as defined by political postmodernism. It is proved that the establishment of interpersonal norms of public interaction also determines the possibility of establishing a liberal political and public order in the conditions of democracy. It has been established that the polysemanticism of the concept of truth in modern political theories reveals the potential of the author's truth and the ability to produce any messages for monoideological doctrines. It is assumed that the epistemic evaluation of the subject of political science research on sustainable development and its problems consists in predicting at the author's level the achievement of truth, that is, uncontroversial probable knowledge. It has been established that the actual reality of democracy in the conditions of sustainable development has acquired normative principles. It was concluded that the current state of domestic political science requires the development of a scientific toolkit that would allow solving the most relevant theoretical tasks of today.

Key words: *paradigm appurtenance, liberal political theory, liberal values, sustainable development, sustainable democracy, democratic transformation.*

Постановка проблеми.

Концепт політичної сталості, заснована на ліберальному парадигмальному підході та інкорпорований до системи смислів демократизації зазвичай наголошує на довгостроковій стабільності, справедливості та інклюзивності політичних систем і політики. Добре відомо, що лібералізм, як дослідна політико-епістемологічна парадигма, приділяє велику увагу правам особистості, соціальній рівності та верховенству права. Коли йдеться про політичну стабільність, ліберали зосереджуються на кількох ключових принципах і підходах, що є поширеними і тривіальними, проте базовими для розуміння вектору політичних трансформацій. Зокрема, йдеться про демократичне врядування. Ліберали виступають за демократичні системи, які забезпечують участь і представництво всіх громадян. Вони підтримують вільні та чесні вибори, захист громадянських свобод, а також нормативно-інституційні механізми стримування та противаги виконавчій владі. Пропагуючи необмежене демократичне правління, ліберали прагнуть створити стійку політико-інституційну систему, яка поважає

волю та права людей. Істотним парадигмальним принципом, який визначає предмет дослідження політичних аспектів сталого розвитку, є права людини та рівність. Вихідні епістемні засади лібералізму підтримують ідею, що всі люди мають право на певні основні політичні права, такі як свобода слова, зібрань і релігії, а також рівність перед законом. Теоретики політичного лібералізму віддають пріоритет захисту та просуванню прав людини, які сприяють стійкості (сталості) справедливого та інклюзивного політичного порядку.

Для вивчення політики сталого розвитку ключове значення має соціальна справедливість. Класичні та сучасні ліберали часто наголошують на значенні соціальної справедливості та прагнуть зменшити нерівність у суспільстві. Вони обґрунтовують пріоритетність рівних можливостей для всіх людей, незалежно від їхнього походження, і прагнуть подолати соціальну та економічну нерівність. Пропагуючи справедливість і соціальну згуртованість, епістемні ліберали прагнуть створити стійку політичну систему, яка уникає соціальних заворушень і нестабільності.

Екологічна адженда «вимушено» стала парадигмальним принципом лібералів ХХІ століття. Вони визнають важливість екологічної сталості (environmental sustainability) та виступають за політику захисту навколишнього середовища для майбутніх поколінь. Вони підтримують заходи, спрямовані на боротьбу зі зміною клімату, підтримку відновлюваних джерел енергії та збереження природних ресурсів. Екологічна сталість розглядається як невід’ємна частина довгострокової життєздатності політичних систем і суспільств. Цей аспект є важливим в контексті дослідження перспектив післявоєнного відновлення України.

Важливо зазначити, що парадигмальний (епістемний) лібералізм охоплює широкий спектр точок зору, і що різні ліберали можуть віддавати перевагу певним аспектам політичної стійкості над іншими. Конкретні підходи та політичні пріоритети ліберальних мислителів і політичних партій в окремих країнах можуть відрізнятися, проте «парадигмальне тло» залишається незмінним. Воно продукує концепти і критерії ліберально-демократичної трансформації, «чинні до виконання» в різних регіонах світу, в тому числі й в Україні, не зважаючи на воєнний стан.

Аналіз публікацій.

Теоретичні засади сталого розвитку активно вивчаються у міждисциплінарній перспективі багатьма українськими науковцями. Зокрема, З.Живко, Є.Снітко, Г.Джегур та І.Руда виявляють особливості управління проєктами в інноваційно орієнтованих організаціях у контексті сталого розвитку та формування регіональної політики активізації громадянського суспільства [Живко, Снітко, Джегур, Руда 2022], Д.Тарасенко представляє досвід США при формуванні соціальних складових політики сталого розвитку [Тарасенко 2018], Л.Мусіна, Т.Кваша та О.Коваленко здійснюють оцінку результативності політики України на шляху до сталого розвитку за даними міжнародних рейтингів [Мусіна, Кваша, Коваленко 2022], Л.Мельнишин аналізує регіональну політику стосовно сталого розвитку України в контексті європейської інтеграції [Мельнишин 2020], Ю.Кіндзерський виявляє

засади теорії та політики формування інклюзивної індустріалізації для сталого розвитку [Кіндзерський 2021]. Водночас, існує потреба зваженого погляду на парадигмальні засади евристичної спроможності сталого розвитку як доктрини та теорії в рамках демократичної трансформації.

Метою статті є встановити парадигмальні та політико-теоретичні основи сталого розвитку в умовах сучасних демократичних трансформацій. Завданням статті є виявлення ключових особливостей ліберальної парадигмальності в дослідженні сталого розвитку.

Основний зміст.

Окреслюючи парадигмальні принципи лібералізму, які визначають дослідження політичних основ сталого розвитку, слід зазначити, що сучасні ліберали в широкому розумінні загалом цінують міжнародну співпрацю та багатосторонність. Вони наголошують на проблемах дипломатії, альянсів і міжнародних інституцій для вирішення глобальних завдань людства і підтримки миру. Ліберали вважають, що сталі демократичні політичні системи вимагають співпраці та діалогу між націями для пошуку рішень спільних проблем.

Істотним чинником модернізації політичних систем перехідного типу є прогресивна політика. Парадигма лібералізму часто включає прогресивну політику для адаптації до мінливих соціальних потреб. Ліберали підтримують підходи, засновані на фактах, наукові дослідження та використання експертних знань у розробці політики. Постійно оновлюючи та вдосконалюючи політику в значенні поліси, ліберали прагнуть забезпечити її ефективність і здатність реагувати на мінливі виклики. У такій ситуації важливими є норми міжнародної спільноти, які постулюють нормативність (бажаність, доречність) певних предметів дослідження. Для українського фахівця-правознавця С.Комнатного очевидно є чимала увага до сталого розвитку, яку приділяють міжнародні інституції, зокрема Організація Об’єднаних Націй. Проте вчений висуває питання: чи готові країни імплементувати філософію сталого розвитку у свої політичні й програми; чи здатні країни використовувати державні інструменти для сталого розвитку?

[Комнатний 2021: 66].

На основі концептів ліберальної дослідної парадигми можна побачити, що екологічна політика, запроваджена на Заході в 1960-х і 1970-х роках, була в основному реактивною. Відповіді були спричинені конкретними збитками, часто екологічними катастрофами, або у відповідь на шкоду здоров'ю, безпосередньо пов'язану із промисловими забрудненнями. Більшість рішень мали технічний характер і, по суті, запобігали або обмежували викиди певних забруднюючих виробництв. Після нафтової кризи 1970-х років аспекти ефективності перемістилися до державної екологічної політики. Важливим стало те, що ці заходи також підвищують ефективність виробництва у вужчому розумінні. Оптимальне використання ресурсів стало стрижнем політики західних демократій. Однак з 1990-х років сприйняття глобальної екологічної проблеми змінилося. Стає можливим продавати нові продукти в рамках обґрунтувань «зеленої філософії». Зелений імідж і екологічна ефективність створюють нові ринки та нові продукти. Звичайно, основне питання залишається відкритим: чи можемо ми змінити неявні наслідки цивілізації, виробляючи екологічні продукти? Чи можемо ми уповільнити глобальні екологічні зміни? Енвайроменталісти постійно наголошують на значенні «чистих» технологій на транспорті, у виробництві енергії чи харчових продуктів. Але в трансформаційних країнах вони все ще не застосовуються повною мірою. З одного боку, тому що вони не можуть бути інтегровані до енергетичних систем або систем споживання, які визначаються поточними комерційними інтересами та інфраструктурою. З іншого боку, у перехідних системах розвинувся певний поділ приватних і суспільних витрат, який пов'язаний з відносинами власності, рівнем цін на виробництво чи витрати на охорону здоров'я. С.Комнатний доречно вказує, що установлені постулати не захищають права всіх без винятку громадян, очевидно, що таку політику необхідно трансформувати в напрямку сталого розвитку, що є ширшим за зменшення шкоди поняттям, та базується на управлінні спільними та суспільними ресурсами. Зміна напрямку сприйняття

людиною обсягу її прав у бік їх зменшення, попри те, що надто високі декларативно закріплені права все одно не виконуються, є політично болючим питанням, яке потребує від держави широкого суспільного діалогу та політичної волі для здійснення реформ, що порушують права окремих людей, але забезпечать переваги більшості [Комнатний 2021: 66-67].

Досвід країн, що пройшли всі або більшість етапів ліберально-демократичної трансформації свідчить, що в багатьох місцевих громадах існують перешкоди відновленню житлових районів у центрі міст. Дається взнаки й несприятливий фінансовий стан, недостатній для реалізації проєктів комплексної реконструкції. Моделі приватизації житла також є складними, оскільки більшість міського населення в Східній і Центральній Європі є власниками житла, головним чином через їхнє фінансове становище. Попри ліберальне політичне середовище і наявність законодавства, власники не можуть відремонтувати свої будинки та квартири. Посилення соціальної поляризації та зростаюча нерівність доходів також ускладнюють залучення приватного сектора до реноваційних (реабілітаційних) проєктів. Тому трансформаційні постсоціалістичні громади мають менш сприятливу екологічну ситуацію.

На відміну від транзитивних держав, ознаки ліберального демократичного світу (США, ЄС, Австралія та інші країни сталої демократії) формують суспільство як сприятливе середовище для засвоєння, поширення і самовідтворення ліберальних цінностей на основі оцінки й діяльності громадян, а не через діяльність держави, чи уряду, який прагне реалізувати певні умоглядні ідейні настанови. «Конституційна політична економія Б'юкенена описувала нормативний ідеал суспільства, організованого відповідно до принципів договору та обміну. Подібно до того, як ринкова економіка виникла спонтанно з серії добровільних, двосторонніх обмінів між індивідами, щоб можна було сказати, що вона мала «згоду» всіх учасників цих операцій. Легітимні політичні інституції так само могли виникнути з низки добровільних, двосторонніх обмінів між особами, які погодилися взаємно

поважати права один одного», вважає американський теоретик політичного лібералізму Дж.Мідкрофт [Meadowcroft 2020: 391].

Враховуючи вище наведене (розбіжність у рівні розвитку конкретних держав та регіонів), дані про політичні загрози і небезпеки для сталого розвитку потрібно аналізувати в рамках розбудови авторської концепції, яка має свою пояснювальну схему. У такий спосіб досягається наукова новизна (нові наукові результати, яких раніше не було в попередніх наукових публікаціях). Лінійний підхід значно звужує пошук даних і тому треба шукати додаткові джерела, до прикладу, працювати із статистикою. Треба брати до уваги різні галузі, дивитися на них з позицій завдань макрополітичного управління.

У період війни в Україні говорити про політичні ризики для стабільності та держави у вимірах мирного часу недоречно. Доцільно йти методом розмежування рівня загроз. Тут важливо диференціювати рівні, що можуть загрожувати політичній стабільності в Україні в умовах війни. Якраз стан стабільності умовно зводиться до нормативності політичного процесу. Український науковець Микола Польовий зауважував про нестабільність як про відсутність вуличних заворушень та протестів [Польовий 2016]. Проте очевидно, що це лише одна з ознак нестабільності. Насправді протести і подібні прояви масових заворушень – це норма для сталої демократії, один з нормативних варіантів політичного процесу. В умовах жорсткого протистояння з росією доцільно вести мову про внутрішніх акторів, які можуть прихованим чином спричинити політичну дестабілізацію, насамперед у сфері політичних медіа.

Повертаючись до цієї категоріальної «точка відліку» дослідження сталого розвитку: «що вважати нестабільністю?», слід вказати наступне. Згідно із довоєнним законодавством України, політична позиція, якщо вона висловлюється в рамках закону, не вважається деструктивною дією. Отже її не слід вважати чинником нестабільності (чинником дестабілізації системи). В Україні навіть у сучасних екстремальних умовах війни все одно зберігається політична стабільність суспільства.

Збереження політичної безпеки та внутрішньої консолідації є предметом консенсусу навіть для тих політичних груп, які перебували у серйозних протиріччях з діючою владною командою. Відповідно, це якраз вказує на стабільність в управлінському й інституційному контурах політичної системи. (Саме там, де відбувається конверсія вимог на закони розпорядження). Аналізуючи економіку та соціальне середовище України в умовах війни з відкритих джерел, ми також бачимо, що в цілому ситуація стабільна та керована. Забезпечення соціальних потреб громадян існує на певному рівні, хоча й значно знижене. Отже немає серйозних прорахунків в забезпеченні.

Виникає питання: що ж тоді може бути загрозою і викликами у цій ситуації? Якими є загрози стабільності держави та демократії в умовах війни в Україні? З точки зору синергетичного підходу, на нашу думку, можуть існувати різні рівні аналітичного огляду того, що можна умовно називати «тестуванням стійкості». При цьому процедурно ситуація виглядає як нормативна. Проте прибічники синергетичного підходу вишукують неочевидні аномальні відхилення. Це є основою для експертних суджень про перспективний негативний політичний вплив в умовах війни (або навіть в умовах миру). Проте крім пошуку аномалій, потрібно також робити диверсифікацію джерел. Вузким місцем прикладного аналізу є статистична звітність в умовах війни і в довоєнний період.

Враховуючий політичний розвиток трансформаційних держав світу, слід зауважити, що у кризовий період конкретні посадові особи та інституції неодноразово характеризували ситуацію як нормальну (оптимальну). У деяких випадках це призводило до неправильної оцінки поточної ситуації, неприйняття тих рішень, які могли б запобігти розвитку ситуації і потім кризи. (Зокрема, коли йдеться про фазу перетворення невдоволення на протестні виступи й заворушення). Звідси було б перебільшенням говорити, якими далекими від реальності можуть бути теоретичні передбачення.

Але хронічною і постійною вадою радянської та пострадянської влади («виконав-

чої вертикалі») у міжвиборний період була «відірваність від землі», від конкретних проблем громадян тощо. Це можна бачити на багатьох кейсах. Зокрема, можна говорити про пізньорадянський період реформ Горбачова, коли бюрократія надавала одну картину, а насправді ситуація істотно відрізнялася. Дещо схожою стала історія падіння режиму Януковича. Так само ситуація виглядало досить стабільною, «економіка працювала», ситуація в регіонах була прогнозованою. Відповідно, за умови дезорієнтації владних центрів, виникла одна точка напруги (біфуркації) цієї системи. Хвилі протестної активності на Майдані Незалежності у місті Києві у 2013-2014 рр. спричинили дисфункцію центрів макрополітичного управління.

Подібним є й приклад падіння царського режиму в російській імперії в лютому 1917-го року. Наведені кейси демонструють модель, коли владні центри сприймають політичну ситуацію як нормальну (стабільну). Вони свідчать про те, що дані про певні негативні (руйнівні) процеси не надійшли на рівень ухвалення рішень. Такі ситуації виникають в умовах відсутності «синергетичного налаштування», умовно кажучи, «очікування біфуркації» або «прогнозування флуктуації».

При цьому можуть актуалізуватися й зовнішні чинники впливу, зокрема, «невідворотні» механізми ринкової економіки, які включаються до логіки парадигмальних міркувань. С. Комнатний відстоює думку, що вільний ринок є запорукою сталого розвитку, адже він розподіляє світові ресурси таким чином, що їх використовують найефективніше. Але головною проблемою доктрини вільного ринку є те, що вона полягає у прагненні до безперервного зростання, рушійною силою якого є споживання [Комнатний 2021: 67].

Звідси, політологічний аналіз перспектив сталого розвитку у буденному розумінні виступає частиною особистісного досвіду та практичної прикладної діяльності з прогнозування та оцінки без методів діагностики громадської (експертної) думки. Буденне політичне пізнання також погано співвідноситься із рамками сциєнтизму і стандартами науковості, у зв'язку з цим набуває значення поняття

політичної істини як безсторонньої та вірогідної (відносно основних парадигм та завдань розвитку суспільства), які не завжди можуть бути сприйняті громадянами. М. Кругляк вірно вважає, що повсякденне знання може й суперечити науковим даним, прикладом цього є хибні стереотипи, декотрі з яких дуже поширені в суспільстві. За критерієм очевидності наукове знання може навіть програвати повсякденним уявленням, які видаються пересічній людині більш зрозумілими, а отже й слушними порівняно зі складними контрінтуїтивними теоріями. В цьому криється небезпека, адже іноді здоровий глузд може вести хибним шляхом. Одна з причин цього значно більша терпимість повсякденного знання до нечіткості і суперечності [Кругляк 2013: 129].

Також необхідно звернути увагу на плинність змісту політико-теоретичних концептів. Зміна змісту і розуміння політологічних концептів ліберальної демократії відбуваються не на основі примітивної владної детермінації дискурсу, як це визначає політичний постмодерн. Вона відбувається насамперед і через апробацію можливостей раціонального критицизму й комунікативної лібералізації об'єктивних процесів. Це, з одного боку, знижує довіру до політичних теорій, а з іншого – дає необхідний рівень свободи для появи концептуальних інновацій.

В умовах вертикально-директивної (командно-адміністративної) системи виконавець не завжди надає істинну інформацію про стан справ. Він отримує санкції за надання негативних даних. Виконавці на місцях мають тенденцію (схильність) не доповідати «нагору» повну інформацію, намагаючись якимось приховати, сподіваючись на розв'язання криз «природним чином». На цій основі вся система може дуже швидко, фактично одномоментно змінитися зі стану порядку до стану хаосу.

В умовах демократичної політичної системи в Україні навіть в умовах війни склалася інша ситуація. Для дослідження потенційних негативних факторів це означає, що були переглянуті політичні виклики та загрози економічній соціальній стабільності, але перегляд інфраструктурних викликів не мав місця. Як ми добре пам'ятаємо, взимку 2022-2023 ро-

ків основною загрозою стабільності в Україні був технологічний стан енергетичних мереж та систем генерації. З боку інституцій публічного врядування (військово-цивільних адміністрацій) була вибудована ефективна комунікація з населенням про об'єктивний стан мереж. При цьому було очевидно, що стан енергетики незадовільний і загрозливий. Проте своєчасна й відкрита артикуляція проблеми стала основою ефективних рішень покращення стану енергетичної інфраструктури.

Тому моноідеологічні концепти істини, особливо після краху тоталітарних режимів нацистської Німеччини та СРСР, отримали серйозний виклик у стратегіях обґрунтування сталого розвитку (як суспільного прогресу) та можливостях умов сприйняття на віру ідеологічних положень. Водночас полісемантизм поняття істини у сучасних політологічних теоріях розкриває для моноідеологічних доктрин потенціал авторської істини і можливостей продукувати будь-які повідомлення. Як справедливо стверджує українська вчена О.Надибська, «поняття раціональності реконструюється на основі децентралізації світорозуміння: інтерсуб'єктивний за своєю природою комунікативний розум не дозволяє цілковито підкорити себе самозбереженню. В концепції Ю.Габермаса об'єднання членів суспільства виводиться зі смислового універсуму актуалізації спільних інтересів та додержання системних імперативів. ...при дослідженні соціальних пріоритетів цей момент є найбільш значущим, оскільки концентрує увагу саме на інтенційних зусиллях, що в комунікаційному процесі конституують соціальну систему. Габермасове розуміння істини даного життєвого світу як створеної комунікативно в процесі повсякденного існування соціальної спільноти є важливою теоретичною засадою вивчення пріоритетів. Істина такої спільноти є створеною та її не можна трансцендувати» [Надибська 2011: 15].

Важливим є також епістемний критерій ефективності методології політологічного дослідження. Епістемна оцінка предмету політологічного дослідження сталого розвитку та його проблеми полягає у прогнозуванні на авторському рівні досягнення істини, тобто

несуперечливого вірогідного знання. Здійснити її можна лише на основі здатності цих конкретних політичних концептів не лише відобразити реальність, але й в подальшому вплинути на неї у рамках конкретної політики і стратегії. Це вимагає також певної стійкості термінів і понять.

Комплексна епістемологічна оцінка результатів і ходу політологічних досліджень сталого розвитку базується на ліберальній політичній істині, яка поділяється багатьма суб'єктами теоретичного наукового пошуку на предметному полі політичної науки. Разом з тим, суб'єктна орієнтованість на локальні політичні істини етносів і національних держав, або на особливі прагматичні виміри істинності, забезпечує окремі креативні підходи для здобуття політичного знання. У цих умовах, стандартизація політологічного наукового пошуку, або, щонайменше, стандартна інтерпретація результатів, є можливими лише за умови, коли всі суб'єкти мислення й пізнання у теоретичній і науковій сфері будуть орієнтуватися на спільні стандарти й підхід в межах визначення відповідності положень та істини і реальності, що досліджується. Особливо наочно це видно на прикладі співвіднесення різнопорядкових чинників сталого розвитку. Згідно з О.Кудріною, для концептуалізації зв'язку між сталим розвитком та безпекою й вироблення відповідної інноваційної політики, необхідно знайти найбільш ефективні інструменти управління. Для цього запропоновано розглянути роль інновацій, що здатні забезпечити найбільш повну реалізацію цілей сталого розвитку в рамках національної системи «сталий розвиток – безпека» [Кудріна, Омеляненко, Омеляненко 2020: 18]. Особливо актуальними такі парадигмальні виміри є в умовах сучасної російсько-української війни.

Висновки.

Отже, складність та варіативність формування політико-епістемологічного підґрунтя політичних теорій сталого розвитку зумовлює певну стихійність пошуку обґрунтувань власними силами за межами конвенцій. Водночас варіативність політологічного наукового пошуку в галузі сталого розвитку забезпечує

значний евристичний потенціал кожної фундаментальної та прикладної розробки. Креативність кожного політичного мислителя полягає в пошуці нових оригінальних епістемічних засад своїх теоретичних побудов, які набудуть визначального значення у більш пізніх концепціях. На сучасному етапі фактична реальність демократії в умовах сталого розвитку набула нормативних принципів. Тому ліберальні епістемологічні імплікації політичної істини визначають комплекс прийомів, які зумовлюють шлях наукового дослідження до вірогідного наукового знання. При цьому, ліберальна епістемологічна орієнтація виступає найбільш перспективним засобом прогнозування ефективності політологічних методоло-

гічних підходів та їх відповідності інноваційній природі сучасного політичного знання.

Сучасний стан вітчизняної політологічної науки потребує у першу чергу розробки наукового інструментарію, який би дозволив вирішити найактуальніше теоретичне завдання сьогодення, а саме: дійсно перетворити політичну теорію з міждисциплінарного, мультипарадигмального напрямку дослідження на наукову дисципліну з притаманними їй ідеалами науковості, науковим інструментарієм, процедурами пояснення та розуміння. Зазначене слід вважати перспективним напрямком подальших досліджень за означеною тематикою.

Бібліографічні посилання

- Meadowcroft, J. (2020). Buchanan at the American Founding: the constitutional political economy of a republic of equals and unequals. *Public Choice*, 183, 389-403. <https://doi.org/10.1007/s11127-020-00801-w>
- Живко, З., Снітко, Г.В., Дзегур, Б., Руда, І.І. (2022). Управління проектами в інноваційно орієнтованих організаціях у контексті сталого розвитку та формування регіональної політики активізації громадянського суспільства. *Формування ринкових відносин в Україні*, 1, 131-137.
- Ісакова, О.І. (2020). Теоретико-політологічне обґрунтування стратегії сталого розвитку. *Регіональні студії / Гельветика*, 121-125.
- Кіндзерський, Ю.В. (2021). Інклюзивна індустріалізація для сталого розвитку: до засад теорії та політики формування. *Економіка України*, 5, 33-39.
- Комнатний, С.О. (2021). Філософія сталого розвитку як дороговказ для формування сучасної державної житлової політики. *Філософські та методологічні проблеми права*, 1, 60-71.
- Кругляк, М.І. (2013). Наука і позанаукове пізнання: проблема взаємодії. *Університетська кафедра*, 2, 126-136.
- Кудріна, О.Ю., Омеляненко, В.А., Омеляненко, О.М. (2020). Стратегічні аспекти вироблення інноваційної політики в контексті сталого розвитку та безпеки країни. *Ефективна економіка*, 8. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_8_18 (дата звернення 10.04.23)
- Мельнишин, Л.В. (2020). Регіональна політика стосовно сталого розвитку України в контексті європейської інтеграції. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 2, 118-126.
- Мусіна, Л.А., Кваша, Т.К., Коваленко, О.В. (2022). Оцінка результативності політики України на шляху до сталого розвитку за даними міжнародних рейтингів. *Наука, технології, інновації*, 4, 3-19.
- Надибська, О.Я. (2011). *Феномен соціальних пріоритетів: ціннісно-епістемологічний вимір*: автореф. дис. ... д-ра філос.н.: 09.00.03. НАПНУ, Ін-т вищої освіти. К.
- Польовий, М.А. (2016). Прогнозування загроз політичній стабільності в Україні до 2030р. на основі синергетичного параметру порядку. *Вісник Донецького національного університету. Серія: Політичні науки*, 1, 79-86.
- Тарасенко, Д. (2018). Досвід США при формуванні соціальних складових політики сталого розвитку. *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*, 9, 194-208.

References

- Isakova, O.I. (2020). Teoretyko-politologichne obgruntuvannya stratehii staloho rozvytku [Theoretical and political justification of the strategy of sustainable development]. *Rehionalni studii / Helvetyka*, 121-125. (in Ukrainian)
- Kindzerskyi Yu.V. (2021). Inkluzyvna industrializatsiia dlia staloho rozvytku: do zasad teorii ta polityky formuvannya [Inclusive industrialization for sustainable development: to the foundations of the theory and policy of formation]. *Ekonomika Ukrainy*, 5, 33-39. (in Ukrainian)
- Komnatnyi, S.O. (2021). Filosofiia staloho rozvytku yak dorohovkaz dlia formuvannya suchasnoi derzhavnoi zhytlovoi polityky [The philosophy of sustainable development as a guide for the formation of modern state housing policy]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava*, 1, 60-71. (in Ukrainian)
- Kruhliak, M.I. (2013). Nauka i pozanaukove piznannia: problema vzaiemodii [Science and non-scientific knowledge: the problem of interaction]. *Universytetska kafedra*, 2, 126-136. (in Ukrainian)
- Kudrina, O.Yu., Omelianenko, V.A. & Omelianenko, O.M. (2020). Stratehichni aspekty vyroblennia innovatsiinoi polityky v konteksti staloho rozvytku ta bezpeky krainy. [Strategic aspects of innovative policy development in the context of sustainable development and national security]. *Efektivna ekonomika*, 8. Retrieved April 10, 2023 from http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_8_18 (in Ukrainian)
- Meadowcroft, J. (2020). Buchanan at the American Founding: the constitutional political economy of a republic of equals and unequals. *Public Choice*, 183, 389-403. <https://doi.org/10.1007/s11127-020-00801-w>
- Melnyshyn, L.V. (2020). Rehionalna polityka stosovno staloho rozvytku Ukrainy v konteksti yevropeiskoi intehratsii. [Regional policy regarding the sustainable development of Ukraine in the context of European integration]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannya*, 2, 118-126. (in Ukrainian)
- Musina, L.A., Kvasha, T.K. & Kovalenko, O.V. (2022). Otsinka rezultatyvnosti polityky Ukrainy na shliakhu do staloho rozvytku za danymy mizhnarodnykh reitynhiv [Assessment of the effectiveness of Ukraine's policy on the path to sustainable development according to international ratings]. *Nauka, tekhnolohii, innovatsii*, 4, 3-19. (in Ukrainian)
- Nadybska, O.Ya. (2011). Fenomen sotsialnykh priorytetiv: tsinnisno-epistemolohichni vymir: [The phenomenon of social priorities: the value-epistemological dimension] avtoref. dys. ... d-ra filos.n.: 09.00.03.NAPNU, In-t vyshchoi osvity. K. (in Ukrainian)
- Polovyi, M.A. (2016). Prohnozuvannya zahroz politychnii stabilnosti v Ukraini do 2030 r. na osnovi synerhetychnoho parametru poriadku [Forecasting threats to political stability in Ukraine until 2030 based on the synergistic parameter of order]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Politychni nauky*, 1, 79-86. (in Ukrainian)
- Tarasenko, D. (2018). Dosvid SShA pry formuvanni sotsialnykh skladovykh polityky staloho rozvytku [Experience of the USA in the formation of social components of the policy of sustainable development]. *Naukovyi visnyk [Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu]*, 9, 194-208. (in Ukrainian)
- Zhyvko, Z., Snitko, H.V., Dzhehur, B. & Ruda, I.I. (2022). Upravlinnia proektamy v innovatsiino oriietovanykh orhanizatsiiakh u konteksti staloho rozvytku ta formuvannya rehionalnoi polityky aktyvizatsii hromadianskoho suspilstva [Project management in innovation-oriented organizations in the context of sustainable development and formation of a regional policy of civil society activation]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, 1, 131-137 (in Ukrainian)